

Öğretmenlerin İşkoliklik Eğilimleri İle İş-Yaşam Dengeleri³

Teachers' Workaholism Tendencies and Work-Family Balance

Sevgi ALTUN DİLEK
Kütahya Sosyal Bilimler Lisesi, Kütahya
e-posta: sevgi_altun@hotmail.com

Doç. Dr. Kürşad YILMAZ
Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kütahya
e-posta: kursad.yilmaz@dpu.edu.tr

Özet. Bu araştırmada, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelindeki araştırmanın örnekleminde 520 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmanın verileri, İşkoliklik Ölçeği ve İş-Yaşam Dengesi Ölçeği ile toplanmıştır. İşkolik eğilimler gösteren öğretmenler daha çok hevesli bağımlı, iş meraklısı ve en az da iş bağımlısı çalışan tipindedir. İşkolik eğilimler göstermeyen öğretmenler ise daha çok serbest (umarısız) çalışan, gönülsüz çok çalışan, yabancılaşmış uzman, rahat (gevşek) çalışan ve en az da inancını yitirmiş çalışan tipindedir. Öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarıyla karşılaştırıldığında daha fazladır. İş meraklısı tipindeki çalışanların işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, yaşam doyumu düzeyleri de yükselmektedir. Serbest çalışan tipindeki öğretmenlerin ise işe bağlılık düzeyleri yükseldikçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri azalmaktadır, ya da işe bağlılık düzeyleri düştükçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır. Serbest çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri azalmaktadır, ya da işten haz duyma düzeyleri düştükçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşe bağımlılık, işkoliklik, iş-yaşam dengesi, öğretmenler, yaşam doyumu

Abstract. This research purposed to find out the relationship between the workaholism levels and work-family balance of teachers. This is a descriptive survey and the research sample composed of 520 teachers. In order to collect the data, research instruments called "Workaholism Scale" and "Work Family Balance Scale" were used. According to the results of the research nearly more than half of the teachers have not workaholism tendencies. Teachers who have workaholism tendencies are mostly enthusiastic addicts, work enthusiasts and work addicts. Those who have no workaholism tendencies are mostly unengaged workers, reluctant hard workers, alienated professionals, relaxed workers and disenchanting workers. When compared with family-work conflict and work-family conflict dimensions, life satisfaction levels of the teachers are more than them. The more work enjoyment level of the work enthusiasts is high, the more life satisfaction level of theirs is high. On the other hand, as long as unengaged workers have high levels of work involvement, they have low levels of conflict in work-family conflict dimension or vice versa. As long as unengaged workers have high levels of work enjoyment, they have low levels of conflict in family-work conflict dimension or vice versa.

Key Words: Work addiction, workaholism, work family balance, teachers, life satisfaction

GİRİŞ

³ Bu makale ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasına dayalı olarak hazırlanmıştır.

Örgütlerin amaçlarına ulaşabilmesi için, çalışanlarından en yüksek verimi elde etmesi gereklidir. Bu durum birçok çalışmada vurgulanmakta ve bu verimi artıracak düzenlemelerden bahsedilmektedir. Çalışanların örgütsel yaşamdaki işkolik davranışları da örgüt açısından yararlı bir durum olarak görülmektedir. İşkoliklik kavramı ilk olarak Oates (1971) tarafından ortaya atılmıştır. Oates (1971) bireyin kendini sürekli çalışmak zorunda hissetmesini, işe bağlılık sonucunda ortaya çıkan kişilik özelliklerini ve işkolikliğin neden olduğu olumsuz sonuçlara dikkat çekmiştir (Akt: Harpaz ve Snir, 2003). Spence ve Robbins de (1992) işkolikliği alkoliklik gibi bağımlılık olarak ele almaktadır. Bireyin kendini çalışmak zorunda hissetmesinin, dışsal değil içsel nedenlerle olduğunu, çalışmadığı anda bireyin kaygı ve suçluluk duygusuna kapıldığını vurgulamışlardır. Alanyazın incelendiğinde işkoliklik kavramı üzerinde bir uzlaşma olmadığı görülmektedir. Mosier (1983) işkolikliği bireyin haftada en az elli saat çalışması olarak tanımlarken; Machlowitz (1977) işkolikliği bireyin işe yönelik tutumu olduğu, bu durumun bireyin işyerinde geçirdiği süreyle ilgili olmadığını ifade etmiştir (Akt: Spence ve Robbins, 1992). Snir ve Harpaz (2004) ise işkolikliği, birey zamanının büyük bir kısmını düzenli bir şekilde, iş ile ilgili etkinlik ve düşünceler için ayırması olarak ifade etmişlerdir.

Robinson'a göre (1998) işkolikler çalışırken aşırı derecede kendilerini işe veren; her zaman telaş içerisinde olan; güçsüz ya da başarısız duruma düşmemek için, işleri başkalarına devretmekten ya da işleri hakkında soru sormaktan kaçınan; mükemmeliyetçi, sabırsız, sinirli ve beklemeyi sevmeyen; öz bakımlarına vakit ayıramayan; spor yapma, beslenme ve dinlenme gibi fiziksel gereksinimlerini ikinci plana atan; diğer insanlarla olan ilişkileri iş yüzünden kopma noktasına gelen; yaptıkları işten sonuç alamazlarsa, kendilerini işe yaramaz ve suçlu hissedemeyen; kendilerini başarı ve performansla değerlendiren kişilerdir.

Bazı araştırmacılar (Oates, 1971 Akt: Harpaz ve Snir, 2003; Dosaliyeva, 2009; Merriman ve Dalby, 2012) işkolikliğin olumsuz ya da zararlı olabilecek yönlerine vurgu yapmaktadır. İşkolikliği olumsuz olarak gören yazarlara göre, işkolik çalışanlar zamanla saplantılı, mutsuz ve sağlık sorunları dolayısıyla verimsiz çalışanlar haline gelebilmekte ve öngörülenden aksi bir durum ortaya çıkabilmektedir (Altınöz, Çöp ve Boso, 2012). Ayrıca işkoliklerin mutsuz, takıntılı, işlerini yerine getiremeyen bireyler olduğu da belirtilmektedir (Bayraktaroğlu, Özen-Kutanis ve Dosaliyeva, 2009). Buna karşın işkolikliği olumlu olarak gören (Cantarow, 1979; Machlowitz, 1980) ve işkolikliğin işten zevk alma, yaratıcılık, gibi olumlu yönlerine dikkat çeken (Akt: Spence ve Robbins, 1992) yazarlarda bulunmaktadır. İşkolikliğin olumlu olduğunu ifade eden araştırmacılar, bu durumu bireyin işte uzun süre severek vakit geçirmek istemesi, işini çok sevmesi olarak ifade etmişlerdir (Temel, 2006).

Alanyazında (Spence ve Robbins, 1992; Scott, Moore ve Miceli, 1997; Robinson, 2000) işkoliklik ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Spence ve Robbins (1992) işkoliklik olgusunu "işe bağlılık, içsel güdülenme ve işten haz duyma"; Scott, Moore ve Miceli (1997) "zorlayıcı bağımlı işkolikler, mükemmeliyetçi işkolikler ve başarı odaklı işkolikler"; Robinson (2000) ise işkoliklik davranışını bireyin işi başlatmaya ve bitirmeye yönelik ilgisine göre; "sürekli işkolikler, doymak bilmeyen işkolikler, dikkat eksikliği olan işkolikler ve mükemmeliyetçi işkolikler" olmak üzere dört grupta incelemiştir. Bu çalışmada Spence ve Robbins (1992) tarafından yapılan sınıflandırma kullanılmıştır. Bunun temel sebebi, işkolikliği daha ayrıntılı bir şekilde incelemeye olanak tanınmasıdır. Bu sınıflandırma aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Spence ve Robbins (1992) işkoliklik olgusunun; *işe bağlılık* (work involvement), *içsel güdülenme* (driveness) ve *işten haz duyma* (work enjoyment) olmak üzere üç temel bileşeni olduğunu belirtmektedir. İşe bağlılık düzeyi yüksek bir çalışan kendini işe adanmakta ve hemen hemen zamanının hepsini çalışarak geçirmektedir. İçsel güdülenmesi yüksek bir çalışan içsel zorunluluklardan dolayı yani içinden geldiği için çalışmaya yönelir çalışmadığı anlarda suçluluk hisseder. Çalışma isteğinin dışsal talepler ve çalışmaktan keyif almakla ilgisi yoktur. İşkoliklik kavramının üçüncü bileşenini ifade eden işten haz duyma ise bireyin işi ile ilgili olarak heyecan ve zevk duyup duymadığı ile ilgilidir. İşkolikliğin üç bileşeni de birbirinden büyük ölçüde bağımsızdır. Bireylerin bu boyutlara farklı derecelerde değer vermesine bağlı olarak farklı çalışan tipleri ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede Spence ve Robbins (1992), altı çalışan tipi (İş bağımlıları, Hevesli bağımlılar, İş meraklıları, İnancını yitirmiş çalışanlar, Rahat (gevşek) çalışanlar ve Serbest (umarsız) çalışanlar) belirlemiştir. Buelens ve Poelmans (2004) ise Spence ve Robbins'in (1992) tipolojisine iki çalışan tipi (Gönülsüz çok çalışanlar ve Yabancılaşmış uzmanlar) daha eklemiştir.

Hevesli bağımlılar (Enthusiastic addicts); iş ve yaşam doyumları yüksek düzeyde, hırslı, genellikle erkek ve başarı odaklı yöneticilerdir. *İş bağımlıları* (Work addicts); kendini baskı altında hisseden, düşük istihdam düzeyine sahip, düşük ücretle çalışan bireylerdir. Genellikle kadınlardan oluşmakta ve stresli bir yaşam sürmektedirler. *İş meraklıları* (Work enthusiast); kariyer odaklı, baskın ve genellikle erkeklerden oluşan başarılı yöneticilerdir. Olumlu tutumları ve yüksek sosyal zekâları sayesinde iş yerlerinde ve ailelerinde oluşabilecek çatışmalardan kaçınıp, çözümler üretirler, çalışmak onlar için bir hobidir. *Gönülsüz çok çalışanları* (Reluctant hard worker)

tanımlamak kolaydır: Az çalışmak isterler ama dışsal baskılardan dolayı çok çalışırlar. Bu bireyler; uzun süre çalışan, ücretle motive olmayan, çalışmayı bir görev olarak algılamayan ve maaşlarından memnun olmayan bireylerdir. *Yabancılaşmış uzmanlar* (Alienated professional); işlerine içsel güdülenmiş, mutlu, kendilerini hobilerine ve mesleki yeteneklerine adanmış bireylerdir ama kendilerini işlerine ya da kurumlarına adadıkları söylenemez. *İnancını yitirmiş çalışanlar* (Disenchanted workers); tamamıyla işlerine yabancılaşmış, yüksek düzeyde işten ayrılma isteği duyan, işe düşük düzeyde bağlılık gösteren ve iş doyumları düşük çalışanlardır. Diğer tiplere göre çok az çalışsalar da psikolojik sorunlar yaşamakta, stresli bir yaşam sürmektedirler (Aziz, Wuensch ve Brandon, 2010). *Rahat (gevşek) çalışanlar* (Relaxed workers); dengeli çalışan, hem iş hem de aile yaşamlarında doyum elde eden, işte olmaktan ve çalışmaktan hoşlanan bireylerdir. Hem aile hem de sosyal yaşamları için de gerekli zamanı ayırabilmektedirler. Bu grupta genellikle kadınlar temsil edilmektedir. Ruhsal olarak kendilerini iyi hissettikleri için çok az sorun yaşarlar (Aziz vd., 2010). *Serbest (umarsız) çalışanlar* (Unengaged workers); parayla motive olmayan, işe kendini adanmamış, işteki rekabetten hoşlanmayan, işteki sorumluluklarıyla ilgilenmeyen ama memnuniyetsizliğini ve işten ayrılma niyetini açıkça dile getirmeyen çalışanlardır. Öte yandan bu tip çalışanlarda aile ve iş çatışması nedeniyle sağlık sorunları yaşanmamaktadır. Bu grupta genellikle geleneksel iş sektöründe 8-5 çalışan, iş bittikten sonra ailesi ile alakalı sorumluluklarını yerine getirebilen erkek ve kadınlar temsil edilmektedir (Buelens ve Poelmans, 2004). Bu tipolojide “hevesli bağımlı, iş bağımlısı ve iş meraklısı” çalışan tipleri işkolik eğilimli olarak tanımlanmaktadır.

İşkolikliğin birçok olumsuz sonucu olmakla birlikte Pietropinto’ya göre (1986) işkolikler zamanla bencil hale gelmekte, iş yerindeki çalışma arkadaşlarına davrandıkları gibi ev ortamında da bencil davranmaya başlamaktadır (Akt: Günbeyi ve Gündoğdu, 2010). İşkoliklik gibi abartılı davranış sergileyen bireylerin, diğer bireylere oranla, iş-yaşam dengesini kurmakta sorun yaşadıkları; kendilerini ve birlikte yaşadıkları insanları mutsuz ettikleri gözlemlenmiştir. Bu anlamda işkolik çalışanların iş-yaşam dengesi ile ilgili durumlarının belirlenmesi önemlidir.

İş-yaşam dengesi, bireyin işi ve özel yaşamıyla ilgili istekleri arasında denge kurabilmesi, her iki alandan da doyum sağlayabilmesidir. Bu anlamda bireyin iş ve iş dışındaki yaşamında üstlendiği roller arasındaki çatışmanın en alt düzeyde olması (Clark, 2000) şeklinde ifade edilmektedir. Lockwood (2003) iş-yaşam dengesini, kişinin işi ve kişisel yaşamı ile ilgili isteklerinin dengede olması durumu olarak belirtmiştir. Diğer bir ifadeyle, çalışan açısından iş-yaşam dengesi, işle ilgili ve özel yaşam ile ilgili sorumluluklar arasında bir denge oluşturmaktır (De Cieri, Holmes, Abbott ve Pettit, 2005). Greenhaus, Collins ve Shaw (2003) ise iş-yaşam dengesini, kişinin iş ve özel yaşam rolleriyle aynı düzeyde meşgul olması ve bu rollerden aynı düzeyde doyum sağlaması olarak tanımlamakta ve iş-yaşam dengesinin “zaman dengesi, bağlılık dengesi ve doyum sağlama dengesi” olmak üzere üç ögesi bulunduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada iş-yaşam dengesi; iş-aile çatışması, aile-iş çatışması ve yaşam doyumu boyutlarıyla ele alınmıştır.

İş-aile çatışması, bireyin işindeki sorumlulukları nedeniyle aile ve ev yaşantısında çatışma yaşamasıdır ve çok boyutlu bir süreçtir. Kişinin işine ve ailesine bağlılığının derecesi, iş ve ailede yaşanan sorunlar, iş ve aileden kaynaklı talepler, çatışmanın öncesini oluştururken, çatışmanın sonucunda kişinin iş ve aile yaşamından, genel olarak yaşamdan aldığı doyuma azalma meydana gelmektedir (Çarıkcı, Çiftçi ve Derya, 2010). Diğer bir ifadeyle, bu durum, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığını, aile ilişkilerini ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Örgüt açısından bakıldığında, iş doyumsuzluğu, örgütsel bağlılığın azalması, işten ayrılma eğiliminin artması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Çarıkcı ve Çelikkol, 2009).

Aile-iş çatışması, bireyin aile ve ev yaşantısındaki sorumlulukları nedeniyle iş yaşamında çatışma yaşamasıdır. Aile-iş çatışması, aile ile ilgili rollerin işle ilgili rollerle karışmasının yaratmış olduğu zaman darlığı ve gerilimin sebep olduğu çatışmanın bir türüdür (Netemeyer, Boles ve McMurrian, 1996). Aile-iş çatışması aile içindeki faaliyetlerin iş sorumlulukları ile karışması ya da aile sorumluluklarının iş sorumluluklarının önüne geçmesi durumunda yaşanmaktadır (Arslan, 2012). Aile-iş çatışmasında, bireyin ailesel talepleri iş sorumlulukları ile çatışabilmektedir (Yüksel, 2005). Aile-iş çatışması çalışanların, iş ve aile ile ilgili rollerini dengeleyememesi ve aileden gelen isteklerin işin yapılmasına engel olması sonucunda ortaya çıkmaktadır (Çelik ve Turunç, 2009).

Yaşam doyumu, bireyin tüm hedeflerine ulaşma ve hayatını pozitif olarak değerlendirme durumudur. Yaşam doyumu belirli bir duruma ilişkin doyumu değil, genel olarak tüm yaşantılardaki doyumu kapsamaktadır. Yaşam doyumu mutluluk, moral gibi değişik açılardan iyi olma halini ifade etmektedir (Vara, 1999). Diğer bir ifadeyle yaşam doyumu, bir kişinin belirlediği ölçütlere uygun bir biçimde tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim yönetimi alanyazınında işkoliklik (Bardakçı, 2007; Akın ve Oğuz, 2010; Yılmaz, Altinkurt ve Kesim, 2014) ve iş-yaşam dengesi (Karaköse, Kocabaş ve Yeşilyurt, 2014) ile ilgili az sayıda çalışma vardır. Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışan herhangi bir araştırmaya ise

ulaşılamamıştır. Bu araştırma ile alanyazındaki uygulamalı araştırma eksikliğini giderilmesine katkı getirilmiş olacaktır. Bunun yanı sıra uygulamacılar için de bazı tespitlere ulaşılabilecektir. Çünkü öğretmenlik mesleği iş-yaşam dengesinin önemli olduğu mesleklerin başında gelmektedir. Öğretmenlik sadece okul ve sınıf ortamında icra edilen bir meslek değildir. Öğretmenler farklı sınıf gruplarına derse girmekte ve her ders için ön hazırlık yapmaktadırlar. Sadece öğrencilerle değil, öğrencilerin özel durumlarıyla, velileriyle ilgilenmektedirler. Derse geç gelen, ödevini yapmayan, davranış bozukluğu olan öğrencinin velisiyle düzenli olarak görüşmekte, öğrencilerin gelişimlerini izlemektedirler. Ders dışı zamanlarda sosyal kültürel etkinlikler düzenlemekte, mesai saati dışında, hafta sonlarında veli toplantıları düzenlemektedirler. Evlerine okunması gerekli yazılı kâğıtları ve kontrol edilmesi gerekli ev ödevleri ile dönmektedirler. Toplumun geleceğini şekillendiren öğretmenlerin iş ile yaşam arasındaki dengeyi kurabilmeleri toplumun sağlığı açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır: 1) Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri nasıldır? 2) Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri; cinsiyet, çalıştıkları okul türü, görev unvanı, medeni durum, görev yapılan okuldaki toplam süre ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır? 3) Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi (iş-aile çatışması, aile-iş çatışması, yaşam doyumu) ile ilgili görüşleri nasıldır? 4) Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi (iş-aile çatışması, aile-iş çatışması, yaşam doyumu) düzeyleri, cinsiyet, çalıştıkları okul türü, görev unvanı, medeni durum, görev yapılan okuldaki toplam süre ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır? 5) Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri (iş-aile çatışması, aile-iş çatışması, yaşam doyumu) arasında bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Bu modelin seçilmesinin sebebi, Kütahya il merkezindeki kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkinin geçmişte ve halen var olan durumunun, var olduğu şekilde betimlenmesinin amaçlanmasıdır.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evreni, Kütahya il merkezindeki okulöncesi, ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan 2379 öğretmeninden oluşmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde, oransız küme örnekleme tekniği kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü % 95 güven düzeyi için 350 olarak hesaplanmıştır. Yanıtlanan veri toplama araçlarının incelenmesi sonucunda, yönergeye uygun doldurulmayanlar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Elde edilen veri toplama araçlarından kullanılabilir durumda olan 520 tanesiyle analizler yapılmıştır.

Tablo 1.

Katılımcılar ile ilgili tanımlayıcı bilgiler (n=520)

Değişken	Düzye	n	%
Cinsiyet	Kadın	268	51,5
	Erkek	252	48,5
Okul Türü	Okulöncesi	39	7,5
	İlkokul	133	25,6
	Ortaokul	126	24,2
	Lise	116	22,3
	Meslek Lisesi	106	20,4
Branş	Okulöncesi	45	8,7
	Sınıf Öğretmeni	119	22,9
	Branş Öğretmeni	293	56,3
	Meslek Dersi Öğretmeni	63	12,1
Medeni Durum	Evli	439	84,4
	Bekâr	66	12,7
	Boşanmış/Eşinden ayrı	15	2,9
Hizmet Süresi	1-10 yıl	199	38,3
	11-20 yıl	204	39,2
	21 yıl ve üstü	117	22,5
Görev Yaptığı Okuldaki Hizmet Süresi	1-5 yıl	362	69,6
	6-10 yıl	96	18,5
	11 yıl ve üstü	62	11,9

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 51.5'i kadın, % 48.5'i erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 7.5'i okulöncesi eğitim kurumlarında, % 25.6'sı ilkökölde, % 24.2'si ortaokulda, % 22.3'ü lisede, % 20.4'ü ise meslek lisesinde çalışmaktadır. Katılımcıların % 8.7'si okulöncesi öğretmeni, % 22.9'u sınıf öğretmeni, % 56.3'ü branş öğretmeni ve % 12.1'i meslek dersi öğretmenidir. Katılımcıların % 84,4'ü evli, % 12,7'si bekâr, % 2,9'u ise

boşanmış ya da eşinden ayrıdır. Katılımcıların % 38.3'ünün hizmet süresi 1-10 yıl, % 39.2'sinin hizmet süresi 11-20 yıl ve % 22.5'inin ise hizmet süresi 21 yıl ve üstüdür. Katılımcıların % 69.6'sının görev yaptıkları okuldaki hizmet süresi 1-5 yıl, % 18.5'inin 6-10 yıl, % 11.9'unun ise 11 yıl ve üstüdür.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak İşkoliklik Ölçeği (Spence ve Robbins, 1992) ve İş-Yaşam Dengesi Ölçeği (Netemeyer, Boles ve McMurrian, 1996) kullanılmıştır. *İşkoliklik Ölçeği* (İÖ), Spence ve Robbins (1992) tarafından geliştirilmiş, Yılmaz, Altinkurt ve Kesim (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Spence ve Robbins (1992) tarafından geliştirilen orijinal ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Uyarlama sürecinde ölçeğin yapı geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formu ile uyumlu olarak üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Ancak ölçekte bulunan bir madde (9. madde) birden fazla faktöre yüksek yük verdiği; bir başka madde de (18. madde) orijinal formundaki faktör dışındaki bir faktöre yüksek düzeyde yük verdiği için ölçekten çıkarılmış ve kalan maddelere tekrar faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen üç faktör, orijinal ölçeğe uygun olarak; işten haz duyma (Enjoyment), içsel güdülenme (Driven) ve işe bağlılık (Work Involvement) olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin işten haz duyma boyutunda yer alan maddelerinin (9 madde) faktör yük değerleri 0.43 ile 0.79, madde-toplam korelasyonları 0.38 ile 0.68 arasında değişmektedir. İçsel güdülenme boyutunda yer alan maddelerinin (6 madde) faktör yük değerleri 0.55 ile 0.70, madde-toplam korelasyonları 0.40 ile 0.59 arasında değişmektedir. İşe bağlılık boyutunda yer alan maddelerinin (7 madde) faktör yük değerleri 0.49 ile 0.75, madde-toplam korelasyonları 0.34 ile 0.59 arasında değişmektedir. Üç faktörünün birlikte açıkladığı varyans oranı % 46'dır. Faktörlerin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayıları işten haz duyma boyutu için 0.85, içsel güdülenme boyutu için 0.76, işe bağlılık boyutu için 0.77 olarak hesaplanmıştır. Türkçeye uyarlanan İşkoliklik Ölçeği 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler "1-Hiç katılmıyorum ve 5-Tamamen katılıyorum" aralığında puanlanmaktadır. Ölçekte yer alan dört madde ters puanlanmaktadır. Alt boyutlardan alınan puanın yükselmesi, işten daha fazla haz duyma, içsel güdülenmenin ve işe bağlılığın artması anlamına gelmektedir. Bu araştırmada faktörlerin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanmış ve işten haz duyma boyutu için 0.85, içsel güdülenme boyutu için 0.57, işe bağlılık boyutu için 0.74 olarak belirlenmiştir.

İşkoliklik ölçeği aynı zamanda çalışanların işe yönelik tutumlarını ve bu bağlamda da çalışan tiplerinin belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Spence ve Robbins (1992) bu ölçeğin boyutlarına katılım düzeylerini esas alarak altı çalışan tipi belirlemiştir. Buelens ve Poelmans (2004) ise Spence ve Robbins'in (1992) tipolojine iki çalışan tipi daha eklemiştir. Bu araştırmada Buelens ve Poelmans'ın (2004) tipolojisi kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin her bir boyuta ilişkin katılım düzeyi kümeleme analizi tekniği ile düşük/yüksek olarak ikiye ayrılmıştır. Ardından 3 boyut ve iki düzey için 23=8 çalışan tipi belirlenmiştir. Bu tiplerden 3'ü işkolik eğilimli, geri kalanlarsa işkolik olmayan olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; işten haz duyma, içsel güdülenme ve işe bağlılık düzeyi yüksek olan bir çalışan "coşkulu bağımlılar (Enthusiastic addicts)"; işten haz duyma ve içsel güdülenmesi yüksek, iş bağlılığı düşük bir çalışan "iş bağımlısı (work addict); işten haz duyması yüksek, içsel güdülenmesi düşük, iş bağlılığı yüksek bir çalışan "iş meraklısı (work enthusiast)" olarak değerlendirilmektedir.

İş-Yaşam Dengesi Ölçeği, Netemeyer, Boles ve McMurrian (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Likert tipi 10 madde iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar, iş-aile çatışması alt boyutu (5 Madde) ve aile-iş çatışması alt boyutudur (5 Madde). Ölçek, Efeoğlu (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0.88-0.85 arasında hesaplanmıştır. Ölçeğin toplamı için iç tutarlılık katsayısı ise Cronbach Alfa 0.82 olarak hesaplanmıştır (Efeoğlu, 2006). Ölçek, 1-kesinlikle katılmıyorum ile 5-kesinlikle katılıyorum aralığında puanlanmaktadır. İş-aile çatışması alt boyutundan alınan puanın yükselmesi, işteki sorumlulukların aile ve ev yaşantısını olumsuz etkilediği görüşüne işaret etmektedir. Aile-iş çatışması alt boyutundan alınan puanın yükselmesi ise, ailenin ve ev yaşantısının işi olumsuz etkilemediği görüşüne işaret etmektedir. Araştırmada kullanılan İş-Yaşam Dengesi ölçeğinde ayrıca öğretmenlerin yaşam doyumlarını ölçmek amacıyla, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale - SWLS) kullanılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği, bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumunu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Likert tipi 5 dereceli (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum) 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçek Yetim (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Yetim (1993) çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısını .86, test-tekrar test güvenilirliğini ise 0.73 olarak belirlemiştir. Yaşam doyumunu ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 25, en düşük puan ise 5'tir. Ölçekten alınan puanın düşük olması yaşam doyumunun düşük olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ölçeklerin güvenilirlik analizleri konusunda iş yaşamı kaynaklı iş-aile çatışması ve aile yaşamı kaynaklı aile-iş çatışması ölçekleri için alfa değerlerini sırasıyla 0.88 ve 0.89 olarak tespit etmişlerdir. Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alfa katsayısı yeniden hesaplanmış, iş-aile çatışması alt boyutu için 0.91, aile-iş çatışması boyutu için 0.88, Yaşam Doyumu Ölçeği için ise 0.75 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada, kişisel bilgilerin analizinde yüzde ve frekans, işkoliklik eğilimleri ve iş-yaşam dengelerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma değerleri, yüzde ve frekans kullanılmıştır. Öğretmenlerin işkoliklik düzeyleri ile iş-yaşam dengeleri ile ilgili görüşlerinde; cinsiyete ve medeni duruma göre farklılık olup olmadığının belirlenmesinde t-testi ve Mann-Whitney U testi; okul türü, brans, mesleki kıdem ve görev yapılan okuldaki süreye göre farklılık olup olmadığının belirlenmesinde ise varyans analizi (ANOVA) ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla ise Pearson Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Alt gruptaki kişi sayısı 30'un altında olan analizlerde parametrik olmayan analizler tercih edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, öğretmenlerden toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2'de öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 2.
Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri (n=520)

Çalışan Tipi	n	%	İşten Haz Duyma		İçsel Güdülenme		İşe Bağlılık	
			\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
1. Hevesli bağımlılar	98	18.8	4.21	0.37	3.79	0.37	3.94	0.43
2. İş bağımlıları	40	7.7	3.21	0.58	3.66	0.33	3.79	0.40
3. İş meraklıları	64	12.3	4.01	0.32	3.04	0.24	3.83	0.39
4. Gönülsüz çok çalışanlar	74	14.2	3.18	0.27	2.95	0.28	3.68	0.31
5. Yabancılaşmış uzmanlar	39	7.5	4.15	0.36	3.76	0.29	2.99	0.28
6. İncancı yitirmiş çalışanlar	30	5.8	3.17	0.36	3.59	0.22	2.91	0.34
7. Rahat (gevşek) çalışanlar	37	7.1	3.94	0.25	2.96	0.25	2.87	0.38
8. Serbest (umarsız) çalışanlar	138	26.5	3.04	0.46	2.89	0.32	2.80	0.40

Tablo 2'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler sırasıyla “Serbest (umarsız) çalışan (n=138), Hevesli bağımlılar (n=98), Gönülsüz çok çalışanlar (n=74), İş meraklıları (n=64), İş bağımlıları (n=40), Yabancılaşmış uzmanlar (n=39), Rahat (gevşek) çalışanlar (n=37) ve İncancı yitirmiş çalışan (n=30)” tipindedir.

Hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık düzeyleri [$t_{(96)}=2.45, p<.05$] *cinsiyete* göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Hevesli bağımlı tipindeki erkek öğretmenlerin işe bağlılığı ($\bar{x}=4.03, S=.43$) kadın öğretmenlere ($\bar{x}=3.82, S=.42$) göre daha yüksektir. Hevesli bağımlı çalışanların içsel güdülenme [$t_{(96)}=0.25, p>.05$] ve işten haz duyma [$t_{(96)}=0.14, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri ise cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *İş meraklısı* çalışanların işe bağlılık [$t_{(62)}=0.26, p>.05$]; içsel güdülenme [$t_{(62)}=0.00, p>.05$] ve işten haz duyma [$t_{(62)}=0.34, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri ise cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Gönülsüz çok çalışan* tipindeki çalışanların işe bağlılık [$t_{(72)}=0.33, p>.05$]; içsel güdülenme [$t_{(72)}=0.24, p>.05$] ve işten haz duyma [$t_{(72)}=0.66, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri ise cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Serbest (umarsız) çalışan* tipindeki çalışanların işe bağlılık [$t_{(136)}=0.67, p>.05$]; içsel güdülenme [$t_{(136)}=0.26, p>.05$] ve işten haz duyma [$t_{(136)}=1.03, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri ise cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır.

İş bağımlıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=190,00, p>.05$]; içsel güdülenme [$U=133,50, p>.05$] ve işten haz duyma [$U=166.50, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri *cinsiyete* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Yabancılaşmış uzmanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=152.00, p>.05$]; içsel güdülenme [$U=182,50, p>.05$] ve işten haz duyma [$U=136.00, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *İncancı yitirmiş çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=68,500, p>.05$]; içsel güdülenme [$U=93,000, p>.05$] ve işten haz duyma [$U=67.000, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Rahat (gevşek) çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=140,500, p>.05$]; içsel güdülenme [$U=138,000, p>.05$] ve işten haz duyma [$U=163.500, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır.

Hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=1.93, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=4.80, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=4.82, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları *okul türüne* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, ilkökulda çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya

ilkokulda çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İş bağımlıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=2.00$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=7.65$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=6.21$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya okulöncesinde çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İş meraklıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=5.37$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=3.23$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=1.73$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Gönülsüz çok çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=3.36$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=2.65$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=4.49$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya okulöncesinde çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ilkökulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Yabancılaşmış uzmanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=2.00$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=7.65$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=6.21$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya okulöncesinde çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, ilkökulda çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise okulöncesinde çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İnancını yitirmiş çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=1.85$, $p>.05$] ve içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=3.25$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. İşten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=10.76$, $p<.05$] boyutunda ise öğretmenlerin görüşleri çalıştıkları okul türüne göre farklılaşmaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya okulöncesinde çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, ilkökulda çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise okulöncesinde çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Rahat (gevşek) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=1.74$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=3.48$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=2.18$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya lisede çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ilkökulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(4)}=2.23$, $p>.05$] ve içsel güdülenme [$\chi^2_{(4)}=3.87$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak işten haz duyma [$\chi^2_{(4)}=10.78$, $p<.05$] boyutunda ise öğretmenlerin görüşleri çalıştıkları okul türüne göre farklılaşmaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya

ortaokulda çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya okulöncesinde çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, okulöncesinde çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya ilkökulda çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=1.31, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=4.26, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=2.28, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri *branşlarına* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya branş öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, sınıf öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, okulöncesi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise branş öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

İş bağımlıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=1.88, p>.05$] ve içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=6.12, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=8.36, p<.05$] boyutundaki görüşleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Mann Whitney U testi sonucunda farkın meslek dersi öğretmenleri ve okulöncesi öğretmenleri arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, okulöncesi öğretmenleri meslek dersi öğretmenlerine göre yaptıkları işten daha fazla haz almaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek dersi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, okulöncesi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise meslek dersi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

İş meraklısı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=5.34, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=0.86, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=5.15, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, okulöncesi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, meslek dersi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise branş öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Gönülsüz çok çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=2.49, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=2.77, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=6.11, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya branş öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek dersi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, okulöncesi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise sınıf öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Yabancılaşmış uzmanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=1.79, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=3.97, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=2.83, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, meslek dersi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, sınıf öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

İnancını yitirmiş çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=4.04, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=4.38, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=6.57, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, sınıf öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, okulöncesi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya branş öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise sınıf öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Rahat (gevşek) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=1.26, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=1.58, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=3.05, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel

güdülenme boyutunda, okulöncesi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, meslek dersi öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya branş öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise meslek dersi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(3)}=5.00$, $p>.05$] ve içsel güdülenme [$\chi^2_{(3)}=2.52$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri branşlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak işten haz duyma [$\chi^2_{(3)}=13.56$, $p<.05$] boyutundaki görüşleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Mann Whitney U testi sonucunda farkın meslek dersi öğretmenleri ve okulöncesi öğretmenleri arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, okulöncesi öğretmenleri meslek dersi öğretmenlerine göre yaptıkları işten daha fazla haz almaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya meslek dersi öğretmenlerinin; en düşük ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, okulöncesi öğretmenlerinin en yüksek ortalamaya, branş öğretmenlerinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya okulöncesi öğretmenlerinin, en düşük ortalamaya ise branş öğretmenlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Hevesli bağımlılar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=415.50$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=317.00$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=421.50$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri *medeni duruma* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *İş bağımlıları* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=44.500$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=55.000$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=79.000$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *İş meraklıları* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=211.000$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=289.000$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=223.000$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Gönülsüz çok çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=201.000$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=190.000$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=211.000$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır.

Yabancılaşmış uzmanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=78.000$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=80.500$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=93.500$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *İnancını yitirmiş çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=80.000$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=59.000$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=74.500$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Rahat (gevşek) çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=85.000$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$U=95.000$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$U=110.000$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. *Serbest (umarsız) çalışanlar* tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$U=1375.000$, $p>.05$] ve içsel güdülenme [$U=1351.000$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. İşten haz duyma [$U=1085.000$, $p>.05$] boyutunda ise öğretmenlerin işkoliklik eğilimlerinin medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Bu boyutta evli öğretmenlerin işten haz duyma durumu bekâr ve diğer grubunda yer alan öğretmenlere göre daha yüksektir.

Hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.99$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=2.43$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri *toplam hizmet süresine* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. İçsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=9.27$, $p<.05$] boyutunda ise öğretmenlerin işkoliklik eğilimlerinin toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaştığı görülmektedir. Mann Whitney U testi sonucunda farkın 21 yıl ve üstü çalışan öğretmenler ile 1-10 yıl arası çalışan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 21 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin 1 ve 10 yıl arası çalışan öğretmenlere göre içsel güdülenme durumu daha yüksektir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

İş bağımlıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=3.76$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=3.65$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=3.01$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 21 yıl üstü kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

İş meraklıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=2.85$, $p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=3.78$, $p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=2.91$, $p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak

farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 21 yıl üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Gönülsüz çok çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.27, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=1.14, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=1.18, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Yabancılaşmış uzmanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=1.48, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=.31, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=.86, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

İnancını yitirmiş çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.25, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=.24, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=.00, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Rahat (gevşek) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=2.12, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=1.47, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=1.66, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=5.58, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=4.53, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=2.14, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu görülmektedir.

Hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.60, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=.60, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=.40, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri **görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine** göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İş bağımlıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.21, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=2.90, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=1.11, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İş meraklıları tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=.60, p>.05$] ve içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=.60, p>.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=.40, p<.05$] boyutunda öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Mann Whitney U testi sonucunda farkın 1-5 yıl arası çalışan öğretmenler ile 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresi 11 yıl ve üstü olan öğretmenler, 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlere göre yaptıkları işten daha fazla haz almaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Gönülsüz çok çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=1.67, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=1.23, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=1.11, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Yabancılaşmış uzmanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=1.88, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=1.55, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=3.27, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

İnancını yitirmiş çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=1.37, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=.05, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=2.17, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 11 yıl üstü çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Rahat (gevşek) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=2.78, p>.05$]; içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=2.82, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=2.13, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 11 yıl üstü çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 11 yıl üstü çalışan öğretmenlerin ise en düşük

ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 11 yıl üstü çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Serbest (umarısız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin içsel güdülenme [$\chi^2_{(2)}=13, p>.05$] ve işten haz duyma [$\chi^2_{(2)}=16, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak öğretmenlerin işe bağlılık [$\chi^2_{(2)}=12.18, p<.05$] boyutundaki görüşleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Mann Whitney U testi sonucunda farkın 1-5 yıl arası çalışan öğretmenler ile 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin, 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlere göre işe bağlılık düzeyi daha yüksektir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, işe bağlılık boyutunda en yüksek ortalamaya buldukları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin; en düşük ortalamaya 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. İçsel güdülenme boyutunda, görev yaptıkları okulda 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin en yüksek ortalamaya, 11 yıl üstü çalışan öğretmenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu; işten haz duyma boyutunda ise en yüksek ortalamaya görev yaptıkları okulda 6-10 yıl arası çalışan öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. Tablo 3'te öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 3.
Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri (n=520)

Puanlar	\bar{x}	S
İş-Aile Çatışması	2.75	0.89
Aile-İş Çatışması	2.30	0.79
Yaşam Doymu	3.33	0.79

Tablo 3'te de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerinin ($\bar{x}=3.33, S=.79$), iş-aile çatışması ($\bar{x}=2.75, S=.89$) ve aile-iş çatışması ($\bar{x}=2.30, S=.79$) boyutlarıyla karşılaştırıldığında daha fazla olduğu görülmektedir. İş-aile çatışması boyutunda öğretmenlerin en yüksek katılım gösterdiği madde, "İş sorumluluklarım nedeniyle ailemle ilgili planlarımı değiştirmek zorunda kalıyorum ($\bar{x}=2.84, S=.99$)"; en düşük katılım gösterdiği madde ise "İş sorumluluklarım aile ve ev yaşantımı olumsuz etkiliyor ($\bar{x}=2.63, S=1.11$)" maddeleridir. Aile-iş çatışması boyutunda öğretmenlerin en yüksek katılım gösterdiği madde, "Ev yaşantımın gereksinimleri nedeniyle işimle ilgili çalışmalarımı sonraya bırakmam gerekiyor ($\bar{x}=2.34, S=.95$)"; en düşük katılım gösterdiği madde ise "Aile yaşantımın yarattığı gerginlik ve yük işimle ilgili görevlerimi yapma becerimi olumsuz olarak etkiliyor ($\bar{x}=2.25, S=1.01$)" maddeleridir. Yaşam doyumu boyutunda ise öğretmenlerin en yüksek katılım gösterdiği madde, "Yaşamımdan hoşnudum ($\bar{x}=3.70, S=1.57$)"; en düşük katılım gösterdiği madde ise "Yeniden dünyaya gelseydim hemen hemen yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim ($\bar{x}=2.94, S=1.11$)" maddeleridir.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri iş- aile çatışması [$t_{(518)}=1.02, p>.05$] ve aile- iş çatışması [$t_{(518)}=1.20, p>.05$] boyutlarında *cinsiyete* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak yaşam doyumu [$t_{(518)}=3.51, p<.05$] boyutundaki görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Yaşam doyumu boyutunda kadın öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ($\bar{x}=3.45, S=.69$) erkek öğretmenlere ($\bar{x}=3.21, S=0.86$) göre daha yüksektir.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili olarak iş-aile çatışması [$F_{(4-515)}=5.10, p<.05$] ve aile-iş çatışması [$F_{(4-515)}=10.08, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri *çalıştıkları okul türüne* göre anlamlı bir fark şekilde farklılaşmaktadır. Yaşam doyumu boyutunda ise [$F_{(4-515)}=0.97, p>.05$] istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. İş-aile çatışması boyutundaki farklılık, iş-aile çatışmasını en çok yaşayan meslek lisesi öğretmenleri ($\bar{x}=3.03, S=.88$) ile göreceli olarak daha düşük düzeyde yaşayan okulöncesi öğretmenleri ($\bar{x}=2.59, S=.80$), ilkökul ($\bar{x}=2.54, S=.86$) ve ortaokul ($\bar{x}=2.73, S=.80$) öğretmenleri arasındadır. Aile-iş çatışması boyutundaki farklılık ise aile-iş çatışmasını diğer gruplara göre daha düşük düzeylerde yaşayan okulöncesi öğretmenleri ($\bar{x}=1.85, S=0.55$) ve ilkökul öğretmenleri ($\bar{x}=2.05, S=.73$) ile ortaokul ($\bar{x}=2.42, S=.74$), lise ($\bar{x}=2.43, S=.89$) ve meslek lisesi ($\bar{x}=2.49, S=.76$) arasındadır.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili olarak iş-aile çatışması [$F_{(3-516)}=5.96, p<.05$] ve aile-iş çatışması [$F_{(3-516)}=14.01, p<.05$] boyutlarındaki görüşleri *branşa* göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Öğretmenlerin yaşam doyumu boyutundaki görüşleri ise branşa göre farklılaşmamaktadır [$F_{(3-516)}=1.65, p>.05$]. İş-aile çatışması boyutundaki farklılık iş-aile çatışmasını en yüksek düzeyde yaşayan meslek dersi öğretmenleri ($\bar{x}=3.10, S=.92$) ile daha düşük düzeylerde yaşayan okulöncesi öğretmenleri ($\bar{x}=2.56, S=.85$), sınıf öğretmenleri ($\bar{x}=2.56, S=.83$) ve branş öğretmenleri ($\bar{x}=2.78, S=.89$) arasındadır. Ayrıca sınıf öğretmenleri ($\bar{x}=2.56, S=.83$) ile branş öğretmenleri ($\bar{x}=2.78, S=.89$) arasındaki fark da anlamlıdır. Aile-iş çatışması boyutundaki farklılık ise aile-iş

çatışmasını en yüksek düzeyde hisseden meslek dersi öğretmenleri ($\bar{x}=2.53$, $S=.82$) ve branş öğretmenleri ($\bar{x}=2.42$, $S=.80$) ile daha düşük düzeylerde hisseden okulöncesi öğretmenleri ($\bar{x}=1.85$, $S=.62$) ve sınıf öğretmenleri ($\bar{x}=2.04$, $S=.70$) arasındadır.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri iş- aile çatışması [$t_{(518)}=1.71$, $p>.05$] ve aile- iş çatışması [$t_{(518)}=1.27$, $p>.05$] boyutlarında *medeni duruma* göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak yaşam doyumu [$t_{(518)}=2.04$, $p<.05$] boyutundaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. İş-aile çatışması boyutunda, evli öğretmenler ($\bar{x}=2.78$, $S=.89$) bekâr ve diğer grubunda bulunan öğretmenlere ($\bar{x}=2.60$, $S=.85$) göre iş-aile çatışmasını daha çok yaşamaktadır. Aile-iş çatışması boyutunda da yine evli öğretmenler ($\bar{x}=2.32$, $S=.76$) bekâr ve diğer grubunda bulunan öğretmenlere ($\bar{x}=2.19$, $S=.94$) göre aile-iş çatışmasını daha çok yaşamaktadır. Yaşam doyumu boyutunda ise evli öğretmenlerin ($\bar{x}=3.36$, $S=.77$) bekâr ve diğer grubunda bulunan öğretmenlere ($\bar{x}=3.17$, $S=.86$) göre yaşam doyumu düzeyi yüksektir.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerinin iş-aile çatışması [$F_{(2,517)}=0.55$, $p>.05$] ve aile- iş çatışması [$F_{(2,517)}=1.43$, $p>.05$] boyutlarında *toplam hizmet süresine* göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir. Yaşam doyumu boyutunda ise [$F_{(2,517)}=3.55$, $p<.05$] öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerinin toplam hizmet süresine göre anlamlı bir fark gösterdiği görülmektedir. Yaşam doyumu boyutunda toplam hizmet süresi “21 yıl ve üstü olan öğretmenler ($\bar{x}=3.47$, $S=.77$)” ile toplam hizmet süresi “11-20 yıl arası olan öğretmenlerin ($\bar{x}=3.23$, $S=.74$)” görüşleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri, iş-aile çatışması [$F_{(2,517)}=.37$, $p>.05$]; aile-iş çatışması [$F_{(2,517)}=1.80$, $p>.05$] ve yaşam doyumu [$F_{(2,517)}=0.26$, $p>.05$] boyutlarında *görev yaptığı okuldaki hizmet süresine* göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Tablo 4’te öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon katsayısı sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişki

Tip	Boyutlar	İş-Aile Çatışması	Aile-İş Çatışması	Yaşam Doymu
1. Hevesli Bağımlılar	İşe bağlılık	-.045	.049	-.103
	İçsel güdülenme	-.067	-.105	.036
	İşten haz duyma	-.085	-.183	-.117
2. İş bağımlıları	İşe bağlılık	.150	.004	-.111
	İçsel güdülenme	-.231	-.261	-.084
	İşten haz duyma	-.013	-.045	.048
3. İş meraklıları	İşe bağlılık	.201	.074	.108
	İçsel güdülenme	.198	.131	-.060
	İşten haz duyma	.028	.056	.299*
4. Gönülsüz çok çalışanlar	İşe bağlılık	-.022	-.125	.062
	İçsel güdülenme	.024	-.182	-.014
	İşten haz duyma	-.074	-.100	-.075
5. Yabancılaşmış uzmanlar	İşe bağlılık	.152	.289	.292
	İçsel güdülenme	.278	.232	.076
	İşten haz duyma	.157	.047	.093
6. İnancını yitirmiş çalışanlar	İşe bağlılık	.255	.345	.047
	İçsel güdülenme	.169	-.116	-.157
	İşten haz duyma	.106	.156	.070
7. Rahat (gevşek) çalışanlar	İşe bağlılık	.029	-.013	-.053
	İçsel güdülenme	.182	.141	.018
	İşten haz duyma	-.094	-.026	-.178
8. Serbest (umarsız) çalışanlar	İşe bağlılık	-.205*	-.145	.032
	İçsel güdülenme	.013	-.025	.108
	İşten haz duyma	-.069	-.233**	.062

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4’te görüldüğü üzere iş meraklısı tipindeki çalışanların işten haz duyma durumları ile yaşam doymaları arasında ($r=.299$, $p<.01$) düşük düzeyde, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Determinasyon katsayısı dikkate alındığından ($r^2=0.089$) iş meraklısı tipindeki öğretmenlerin yaşam doymundaki varyansın % 8.9’unu işten haz duyma durumları açıklamaktadır. Buna göre iş meraklısı çalışanların işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, yaşam doyumu düzeyleri de yükselmektedir.

Serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık durumları ile iş-aile çatışması ile ilgili görüşleri arasında ($r=-.205$, $p<.01$) düşük düzeyde, ters yönde ve anlamlı bir ilişki vardır. Determinasyon katsayısı dikkate alındığından ($r^2=0.042$) serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin iş-aile çatışması ile ilgili görüşlerindeki varyansın % 4.2'sini işe bağlılık durumları açıklamaktadır. Buna göre serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık düzeyleri yükseldikçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri azalmaktadır, ya da işe bağlılık düzeyleri düştükçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır.

Serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma durumları ile aile-iş çatışması ile ilgili görüşleri arasında ($r=-.233$, $p<.01$) düşük düzeyde, ters yönde ve anlamlı bir ilişki vardır. Determinasyon katsayısı dikkate alındığından ($r^2=0.054$) serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin iş-aile çatışması ile ilgili görüşlerindeki varyansın % 5.4'ünü işten haz duyma durumları açıklamaktadır. Buna göre serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri de azalmaktadır, ya da işten haz duyma düzeyleri düştükçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İş-yaşam dengesi “iş-aile çatışması, aile-iş çatışması, yaşam doyumu” boyutlarında incelenmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin işkoliklik eğilimlerinin ve iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerinin mevcut durumu; cinsiyet, okul türü, brans, medeni durum, kıdem ve çalışılan okuldaki toplam hizmet süresine göre karşılaştırılmıştır. Son olarak, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası işkolik eğilimler göstermektedir. İşkolik eğilimler gösteren öğretmenler daha çok “hevesli bağımlı, iş meraklısı ve en az da iş bağımlısı çalışan” tipindedir. İşkolik eğilimler göstermeyen öğretmenlerin ise daha çok “serbest (umarsız) çalışan, gönülsüz çok çalışan, yabancılaşmış uzman, rahat (gevşek) çalışan ve en az da inancını yitirmiş çalışan” tipindedir. Bu sonuçlar alanyazındaki çalışmalarla (Burke, 2000; Yılmaz vd., 2014) paralellik göstermektedir. Bu çalışmalarda çalışanların yarısına yakını işkolik eğilimler göstermektedir. Burke (2000) çalışanların % 22.6'sının serbest (umarsız) çalışan; % 18.8'inin hevesli bağımlı; % 16.2'sinin iş bağımlısı, % 16'sının inancını yitirmiş çalışan; % 14.4'ünün iş meraklısı; % 12'sinin ise rahat (gevşek) çalışan tipinde olduğunu belirlemiştir. Yılmaz vd. (2014) ise araştırmaya katılan öğretmenlerin % 46.7'sinin işkolik eğilimler gösterdiğini belirlemiştir. Bu özellikleri gösteren öğretmenlerin % 23.1'i hevesli bağımlı, % 7.8'i iş bağımlısı ve % 15.8'i iş meraklısıdır. İşkolik özellikler göstermeyen öğretmenlerin ise % 10.9'u gönülsüz çok çalışan, % 8.1'i yabancılaşmış uzman, % 4.9'u inancını yitirmiş çalışan, % 9.9'u rahat çalışan ve % 19.5'i serbest (umarsız) çalışan tipindedir.

Araştırma sonucuna göre kadın ve erkek öğretmenler benzer çalışan tipi özellikleri göstermektedir. İşkolik eğilimler gösteren kadın ve erkek öğretmenlerin önemli bir kısmı hevesli bağımlı tipinde iken, işkolik eğilimler göstermeyen kadın ve erkek öğretmenlerin önemli bir kısmı serbest (umarsız) çalışan tipindedir. Yapılan karşılaştırmalara göre, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri sadece “hevesli bağımlı” tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık boyutunda cinsiyete göre değişmektedir. Hevesli bağımlı çalışan tipindeki erkek öğretmenlerin işe bağlılıkları kadın öğretmenlere göre daha yüksektir. Hevesli bağımlı çalışan tipindeki erkek öğretmenlerin işe bağlılıklarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olmasının sebebi, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerden daha fazla ve farklı rollere sahip olması olabilir. Kadın öğretmenlerin sahip olduğu anne, eş gibi sıfatlar nedeniyle yükümlülükleri artmaktadır. Bu durum kadın öğretmenlerin işe bağlılıklarının erkek öğretmenlerden daha düşük olmasına sebep olabilir. Cantarow (1979) işkolikliğin işte bulunmaktan hoşlanma duygusundan kaynaklandığını ifade etmiştir (Akt: Snir ve Harpaz, 2004). Çocuk bakımı, ev temizliği, yemek yapma gibi sorumlulukların toplum tarafından anneye yüklenmesi, kadının erkeğe oranla işte bulunmaktan hoşlanma duygusunun önüne geçebilmektedir. Ancak genel olarak yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir (Başyigit, 2009; Dirikan, 2009; Karataş ve Güleş, 2010; Kılıçoğlu, 2010; Tulunay, 2010; Uslu ve Beycioğlu, 2013).

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı, çalışanların işkoliklik eğilimlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür (Burke, 2000; Snir ve Harpaz, 2004; Naktiyok ve Karabey, 2005; Bardakçı, 2007; Akın ve Oğuz, 2010; Bardakçı ve Baloğlu, 2012). Burke, Matthiesen ve Pallesen'in (2006) yaptıkları araştırmada ise, işe bağlılık boyutunda erkeklerin kadınlara oranla işkoliklik eğilimlerinin yüksek olduğu ancak aralarında anlamlı bir fark olmadığı ifade edilmiştir. Öte yandan çalışanların cinsiyetleri ile işkoliklik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunduğunu rapor eden araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Akdağ ve Yüksel, 2010; Akyüz, 2012). Akyüz'ün (2012) araştırmasında erkeklerin kadınlara oranla daha fazla işkolik

eğiliminde oldukları, çalışmaktan daha fazla zevk aldıkları; kadınların erkeklere oranla daha fazla çalışmaya güdülendikleri ifade edilmektedir.

Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri çalıştıkları okul türüne göre de farklı değildir. Alanyazında bu sonuçla örtüşen şekilde araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bardakçı ve Baloğlu'nun (2012) araştırmasında da öğretmenlerin işkoliklik düzeylerinin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bardakçı'nın (2007) eğitim yöneticileri üzerinde yaptığı araştırmada da işkolikliğin çalışılan okul türüne göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle araştırma bulguları alanyazınla uyumlu görünmektedir. Yapılan bu çalışmada çalışan tipleri incelendiğinde; hevesli bağımlı, iş bağımlıları, iş meraklıları, gönülsüz çok çalışanlar, yabancılaşmış uzmanlar ve rahat (gevşek) çalışan tipindeki öğretmenlerin işe bağlılığı, içsel güdülenmesi ve işten haz duyma düzeyi çalıştıkları okul türüne göre farklılaşmamaktadır. Ancak, inancını yitirmiş çalışanlar ve serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma düzeyi çalıştıkları okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre, inancını yitirmiş çalışanlar tipindeki lisede çalışan öğretmenlerin işten haz duyma boyutunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu; en düşük ortalamaya ise okulöncesi eğitim kademesinde çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. Şahin'e (1997) göre okulöncesi öğretmenlerinin temel sorunları arasında kendilerini geliştirmek için yeterli zaman bulamamaları yer almaktadır (Akt: Demir ve Arı, 2013). Okulöncesi öğretmenlerinin teneffüs yapamamaları, sürekli küçük yaş grubuyla ilgilenmeleri düşük ortalamaya sahip olmalarının sebebi olarak düşünülebilir. Lisede çalışan öğretmenlerin yüksek ortalamaya sahip olmasının nedeni ise diğer okul türlerine nazaran kendilerini daha iyi anlayan, daha bilinçli öğrenci grubuyla çalışmalarını söyleyebilir. Ancak, farklı çalışan tipindeki öğretmenlerle karşılaştırıldığında, inancını yitirmiş çalışan tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık ve işten haz alma düzeyi oldukça düşüktür. Bu gruptaki öğretmenlerin mesleğine, okuluna dair hedeflerinin olmaması, öğrenme ve öğretme isteklerinin az olması, okula ve mesleğine olan bağlılıklarının azalması bu duruma sebep olarak gösterilebilir. Serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki ilköğretim öğretmenlerinin işten haz duyma boyutunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu; en düşük ortalamaya ise ortaokulda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak da ortaokulda okuyan öğrencilerin ergenlik döneminde olduğu, öğretmenlerin ergenlik dönemine ait sorunlarla ilgilenmekten derslerden daha az keyif almaları gösterilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri genel olarak bakıldığında branşlarına göre farklılaşmamaktadır. Yapılan karşılaştırmalara göre, iş bağımlıları ve serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma düzeyi branşlarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. İş bağımlıları ve serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki okulöncesi öğretmenlerinin işten haz duyma boyutu meslek dersi öğretmenlerinden daha yüksektir. Benzer şekilde Bardakçı da (2007) eğitim yöneticilerinin işkoliklik eğilimlerinin branşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri medeni durumlarına göre de farklı değildir. Bu bulgu daha önceki araştırma sonuçları ile örtüşmektedir (Bardakçı, 2007; Bardakçı ve Baloğlu, 2012). Ancak bu araştırmada serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık ve içsel güdülenme boyutlarındaki görüşleri medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmazken; işten haz alma boyutunda farklılaşmaktadır. Araştırma bulgularına göre bu boyutta evli öğretmenlerin işten haz duyma durumu bekâr öğretmenlere göre daha yüksektir. Ateş, Yıldız ve Yıldız (2012) evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere oranla sosyal desteğinin fazla olmasına bu durumun evli öğretmenleri işine karşı daha fazla motive ettiğine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu rapor eden araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Akdağ ve Yüksel, 2010; Akyüz, 2012). Akyüz (2012) bekârların evlilere oranla daha fazla işkolik eğilimde olduklarını, çalışmaya daha fazla bağlandıklarını, çalışmaya daha fazla güdülendiklerini; evlilerin bekârlara oranla daha fazla çalışmaktan zevk aldıklarını ifade etmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri kıdeme göre farklılaşmamaktadır. Yapılan karşılaştırmalara göre, öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri sadece hevesli bağımlı tipindeki öğretmenlerin içsel güdülenme boyutunda kıdeme göre değişmektedir. Buna göre, 21 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin 1-10 yıl arası çalışan öğretmenlere göre içsel güdülenme durumu daha yüksektir. Hevesli bağımlı tipindeki kıdemli öğretmenlerin içsel güdülenme durumlarının, daha az kıdeme sahip öğretmenlere göre daha yüksek olmasının sebebinin öğretmenliğin saygınlığıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Ekonomik nedenler, toplumsal statü, programların değişmesi, öğrenci fazlalığı gibi etmenler öğretmenliğin çekiciliğini yitirmesine neden olarak gösterilebilir (Demir ve Arı, 2013). Bu durumun en çok da kıdemi düşük öğretmenleri etkilediğini söylemek mümkündür. Kıdemi az olan öğretmenler göreve güvensiz başlamakta ve içsel güdülenme düzeyi azalabilmektedir. Akyüz'ün (2012) avukatlar ve öğretim elemanları üzerine yaptığı çalışmada da çalışılan yıl ile işkoliklik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyla örtüşmeyen çalışmaları bulmak da olanaklıdır (Bardakçı, 2007; Dosaliyeva, 2009; Akın ve Oğuz, 2010; Bardakçı ve Baloğlu, 2012). Dosaliyeva'nın (2009) araştırmasında 1-5 yıl kıdeme sahip çalışanların işe güdülenme hissini daha fazla

olduğu ifade edilmiştir. Akın ve Oğuz'un (2010) araştırmasında ise deneyimli öğretmenlerin meslekte yeni olan öğretmenlere göre daha fazla işkoliklik eğilimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bardakçı (2007) ve Bardakçı ve Baloğlu'nun (2012) araştırmalarında da 10-15 yıl kıdeme sahip okul yöneticilerinin işe güdülenme oranları, 1-5 yıl arası kıdeme sahip ve 15 yıl üstü kıdeme sahip okul yöneticilerinden daha yüksektir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri çalıştıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre farklılaşmamaktadır. Ancak iş meraklıları tipindeki öğretmenlerin işkoliklik düzeyleri, işten haz duyma boyutunda farklılaşmaktadır. Buna göre, görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresi 11 yıl ve üstü olan öğretmenler, 1-5 yıl arası çalışan öğretmenlere göre yaptıkları işten daha fazla haz almaktadır. Buna sebep olarak öğretmenlerin kendilerini okula ait hissetmeleri gösterilebilir. Ayrıca serbest (umarsız) çalışanlar tipindeki öğretmenlerin işkoliklik düzeyleri işe bağlılık boyutunda farklılaşmaktadır. Buna göre, görev yaptıkları okuldaki toplam hizmet süresi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin, 11 yıl ve üstü çalışan öğretmenlere göre işe bağlılık düzeyi daha yüksektir. Buldukları okula yeni başlayan öğretmenlerin okul yöneticilerine, çalışma arkadaşlarına kendilerini ispat etme çabasının bu durumun nedeni olarak düşünülebilir.

Araştırmanın bir diğer amacı ise, öğretmenlerin iş-yaşam dengesi (iş-aile çatışması, aile-iş çatışması, yaşam doyumu) düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerinin, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarıyla karşılaştırıldığında daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonucu; öğretmenlerin işinden haz aldığı, çalışma saatlerinin esnek olduğu, kendilerine ayıracak vaktin diğer mesleklere oranla daha fazla olduğu ve özellikle manevi doyumu yüksek bir mesleği yapmanın hazzını yaşamaları şeklinde yorumlamak mümkündür. Alanyazın incelendiğinde, öğretmen adayların benzer özelliklere göre öğretmenlik mesleğini seçtiğini belirten araştırmalara ulaşmak olanaklıdır (Bastick, 2000; Boz ve Boz, 2008; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010). İnsanlara hizmet etme arzusu, topluma faydalı olma isteği, çocukları sevmek, uzun tatil imkânının olması bu özelliklere örnek olarak verilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak yaşam doyumu boyutundaki görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Yaşam doyumu boyutunda kadın öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri erkek öğretmenlere göre daha yüksektir. Diğer mesleklere oranla öğretmenlik gerek teneffüs aralarında, öğle saatlerinde gerekse okul çıkışında kişiye daha fazla sosyalleşme imkânı, iş arkadaşlarıyla daha kaliteli vakit geçirebilme olanağı sunmaktadır. Ayrıca, kadınlar yapıları gereği erkeklere oranla arkadaşlarıyla daha fazla şey paylaşma eğiliminde olabilmektedir. Diener ve Diener (1995), yakın ilişkilerin yaşam doyumunu açıklamada önemli etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir (Akt: Yılmaz ve Aslan, 2013). Buradan hareketle kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla yaşam doyumu düzeyinin yüksek olması ile açıklanabilir. Alanyazın incelendiğinde cinsiyete göre farklılaşmanın olmadığı çalışmaları bulmak olanaklıdır (Efeoğlu, 2006; Ballica, 2010; Demirer, 2011). Kuzulu, Kurtuldu ve Özkan'ın (2013) çalışmasında ise kadın çalışanların erkek çalışanlardan daha yüksek düzeyde iş-aile ve iş-özel yaşam çatışması yaşamakta olduğu ifade edilmiştir. Buna göre iş alanından aile ve özel yaşam alanlarına doğru çatışma türünde kadınlar anlamlı olarak daha fazla çatışma yaşamaktadır. Ancak diğer çatışma türlerinde ve toplam iş-yaşam çatışması düzeyinde cinsiyetler arası farklılığın bulunmadığı ifade edilmektedir.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili olarak iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarındaki görüşleri çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir fark şekilde farklılaşmaktadır. Meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin iş-aile çatışma düzeyi daha yüksektir. Bunun sebebi olarak akademik olarak daha az başarılı öğrencilerle çalışmaları gösterilebilir. Sınavla öğrenci alan liselerde çalışan öğretmenlerin sınavsız öğrenci alan liselerde çalışan öğretmenlerden daha yüksek iş doyumuna sahip olduğu belirlenmiştir (Koruklu, Feyzioğlu, Özenoğlu-Kiremit ve Aladağ, 2013). Bu okul türünde çalışan öğretmenlerin diğer meslektaşlarına oranla iş doyumları düşük olabilmekte ve ailelerine bu durumu yansıtılabilmektedir. Okulöncesi eğitim kademesinde çalışan öğretmenlerin ise aile-iş çatışmasını diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlere nazaran düşük düzeydedir. Bu duruma çalışılan öğrencilerin yaş grubu sebebiyet verebilmektedir. Yaşam doyumu boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili olarak iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarındaki görüşleri bransa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Meslek dersi öğretmenlerinin iş-aile ve aile-iş çatışmasını en yüksek düzeyde yaşayan öğretmen grubu olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak mesleklerine ilişkin doyum düzeylerinin düşük olabilmemesi düşünülebilir. Öğretmenlerin yaşam doyumu boyutundaki görüşleri ise bransa göre farklılaşmamaktadır.

Öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşleri iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarında medeni duruma göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Ancak yaşam doyumu boyutundaki görüşleri medeni duruma

göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Buna göre, yaşam doyumu boyutunda evli öğretmenlerin bekâr ve diğer grubunda bulunan öğretmenlere göre yaşam doyumu düzeyi yüksektir. Bu durumun ekonomik nedenleri olduğu düşünülebilir. “OECD 2007 Bir Bakışta Eğitim Raporu Işığında Öğretmenlerimizin Sosyo-Ekonomik Durumu Raporu” incelendiğinde Türkiye’de öğretmenlerin daha fazla çalıştıkları, daha fazla öğrenci sorumluluğu yüklendikleri, daha çok yıprandıkları ve daha düşük ücret aldıkları ifade edilmiştir (http://www.pmd.org.tr/dosyalar/file_191.pdf). Eğitim-İş Sendikası’nın (2012) Öğretmen Görüşleri Araştırması’na göre öğretmenlerin % 25.77’si ekonomik sıkıntılar nedeniyle ruh sağlığının bozuk olduğunu ve % 36.39’u ise ailesinin beslenme ihtiyacını tam olarak karşılayamadığını düşünmektedir. Evli öğretmenler bekâr öğretmenlere oranla birbirlerine maddi yönden destek olmakta ve yaşam standartlarını iyileştirmektedirler. Bu durumun evli öğretmenlerin yaşam doyumunu artırdığı söylenilebilir. Ayrıca evli öğretmenlerin paylaşacak ve hayattan haz alıracak haklı sebeplerinin olduğu ifade edilebilir. Her iki eşin sosyal çevresinin varlığı, özellikle çocuk sevgisinin onların hayata bakışını olumlu yönde değiştirdiği söylenebilir. Ancak, alanyazın incelendiğinde farklı bulgulara rastlamak olanaklıdır.

Efeoğlu (2006) ve Demirer’in (2011) çalışmalarında çalışanların iş-yaşam dengesi düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir fark yoktur bulgusuna ulaşılmıştır. Öte yandan çalışanların iş-yaşam dengesi düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir fark vardır bulgusuna rastlamak da olanaklıdır (Küçükusta, 2007; Ballica, 2010; Kuzulu vd., 2013). Ballica’nın (2011) çalışmasında “kişisel sorunlarım işim için olan enerjimi tüketiyor” maddesi ile bekâr çalışanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kuzulu ve diğerlerinin araştırmasında ise evli çalışanların yaşam doyumları, bekâr çalışanlara göre daha yüksektir. Evli çalışanların bekâr çalışanlara göre işlerine ve ailelerine daha fazla önem verdikleri saptanmıştır. İşe verilen önem değerlendirildiğinde ise aksi bir durum söz konusudur. Bekâr çalışanların evli çalışanlara göre özel yaşamlarına daha fazla önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Küçükusta’nın (2007) çalışmasında ise bekâr çalışanların iş-yaşam dengesi ile ilgili soru grubuna evli çalışanlara göre daha olumlu cevap verdikleri rapor edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerinin iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması boyutlarında toplam hizmet süresine göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir. Yaşam doyumu boyutunda ise öğretmenlerin iş-yaşam dengesi ile ilgili görüşlerinin toplam hizmet süresine göre anlamlı bir fark gösterdiği ulaşılan bulgular arasındadır. Buna göre, toplam hizmet süresi 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin toplam hizmet süresi 1-10 yıl ve 11-20 yıl arası olan öğretmenlere göre yaşam doyumu düzeyi yüksektir. Buna sebep olarak kıdemli öğretmenlerin hayatlarını belli bir düzene koydukları, çocuklarını okuttukları, evlerini, arabalarını aldıkları gösterilebilir. Alanyazın incelendiğinde kıdem değişkeninden çok yaş değişkenine yer verildiği ve bu çalışmalarda da iş-yaşam dengesi ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı ifade edilmiştir (Efeoğlu, 2006; Ballica, 2010; Demirer, 2011). Kuzulu ve diğerlerinin (2013) araştırmasında ise 20-30 yaş arasında olan çalışanların yaşadığı iş-özel yaşam çatışması düzeyinin 40 yaş üzeri çalışanların yaşadığı iş-özel yaşam çatışması düzeyinden daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin iş-yaşam dengesi düzeyleri çalıştıkları okuldaki toplam hizmet süresine göre farklılaşmamaktadır. Alanyazın incelendiğinde elde edilen bulgular Demirer’in (2011) acente çalışanlarıyla yaptığı çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırmanın son amacı öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre iş meraklısı çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma durumları ile yaşam doyumları arasında düşük düzeyde, aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca, serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işe bağlılık durumları ile iş-aile çatışması ile ilgili görüşleri arasında düşük düzeyde, ters yönde ve anlamlı bir ilişki vardır. Serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma durumları ile aile-iş çatışması ile ilgili görüşleri arasında da düşük düzeyde, ters yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Buna göre iş meraklısı tipindeki çalışanların işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, yaşam doyumu düzeyleri de yükselmektedir. Serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin ise işe bağlılık düzeyleri yükseldikçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri azalmaktadır, ya da işe bağlılık düzeyleri düştükçe, iş-aile çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır. Serbest (umarsız) çalışan tipindeki öğretmenlerin işten haz duyma düzeyleri yükseldikçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri azalmaktadır, ya da işten haz duyma düzeyleri düştükçe, aile-iş çatışması boyutundaki çatışma düzeyleri artmaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları gerek iş-yaşam dengesi gerekse de işkoliklik konusunda araştırma yapan-yapacak olan araştırmacılar açısından önemli bulgular sağlamaktadır. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmenlerin abartılı işkoliklik davranışlarından kaçınarak iş-yaşam dengesini kurabilmeleri için alınabilecek önlemlere ve bu konuda yapılmasının yararlı olacağı düşünülen araştırmalara ilişkin şu öneriler getirilebilir: 1) İşkoliklik ve iş-yaşam dengesi ile ilgili olarak nitel araştırma yönteminin de kullanıldığı araştırmalar tasarlanmalıdır. 2) Bu tür araştırmalar özel okulları kapsayacak düzeyde ve üniversitelerde de yapılabilir. 3) Araştırma sonuçlarının Kütahya merkez ilçe dışındaki kamu okullarına genellenebilirliğinin artırılması için, farklı il ve ilçelerde görev yapan öğretmen görüşlerine göre iş-yaşam dengesi ve işkoliklik konusunda araştırma yapılabilir. 4) Öğretmen

görüşlerine göre yapılan bu çalışma, okul yöneticilerinin görüşleri de alınarak geliştirilebilir. 5) Öğretmen görüşleri alınarak yapılan bu çalışma farklı meslek grupları üzerinde de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, F. & Yüksel, M. (2010). İnsan kaynakları yönetimi açısından işkoliklik ve algılanan stres ilişkisinde kontrol odağının rolü. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 47-55.
- Akın, U. & Oğuz, E. (2010). Öğretmenlerin işkoliklik ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 63, 309-327.
- Akyüz, Z. (2012). *İşkoliklik ve tükenmişlik arasındaki ilişki: Hukukçular ve öğretim elemanları üzerinde bir saha araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altınöz, M., Çöp, S. & Boso, N. I. (2012). *Nevrotik yöneticilerin işkolik davranışları üzerine bir araştırma*. Turizmde İnsan Kaynakları Gelişimi Sempozyumu, 10-11 Mayıs 2012, Antalya.
- Arslan, M. (2012). İş-aile ve aile-iş çatışmalarının kadın çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisi. *Birey ve Toplum*, 2 (3), 99-113.
- Ateş, H., Yıldız, B. & Yıldız, H. (2012). Herzberg'in çift faktör kuramı kamu okullarında çalışan öğretmenlerin motivasyon algılarını açıklayabilir mi? Ampirik bir araştırma. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7 (2), 147-162.
- Aziz, S., Wuensch, K. L. & Brandon, H. R. (2010). A comparison among worker types using a composites approach and median splits. *The Psychological Record*, 60, 627-647.
- Balıca, S. (2010). *İş görenlerin iş-yaşam dengesi algulamaları ile cinsiyet rolleri ve bireysel özelliklerinin ilişkisi: Büyük ölçekli bir işletmede inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bardakçı, S. & Baloğlu, M. (2012). İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin işkoliklik eğilimleri. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164), 45-56.
- Bardakçı, S. (2007). *Eğitim yöneticilerinin internet kullanımına ilişkin tutumlarının işkoliklik eğilimleri üzerine etkilerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Bastick, T. (2000). Why teacher trainees choose the teaching profession? Comparing trainees in metropolitan and developing countries. *International Review of Education*, 46 (3/4), 343-349.
- Başyigit, F. (2009). *Öğretmenlerin karar alma sürecine katılım düzeylerinin örgütsel bağlılık düzeyleri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktaroğlu, S., Özen-Kutunis, R. & Dosaliyeva, D. (2009). *İşkoliklik ve örgütsel bağlılık: bankacılık sektöründe karşılaştırmalı bir araştırma*. 17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 21-23 Mayıs, Eskişehir.
- Boz, Y. & Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 137-144.
- Buelens, M. & Poelmans, S. A. Y. (2004). Enriching the Spence and Robbins' typology of workaholism demographic, motivational and organizational correlates. *Journal of Organizational Change Management*, 17 (5), 440-458.
- Burke, R. J. (2000). Workaholism in organizations: The role of personal beliefs and fears. *Anxiety, Stress & Coping*, 13 (1), 53-64.
- Burke, R. J., Mattiesen, S. B. & Pallesen, S. (2006). Personality correlates of workaholism. *Personality and Individual Differences*, 40, 1223-1233.
- Clark, S. C. (2000). Work/family border theory: A new theory of work/family balance. *Human Relations*, 53 (6), 747-760.
- Çarıkçı, İ. H. & Çelikkol, Ö. (2009). İş-aile çatışmasının örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (9), 153-170.
- Çarıkçı, İ. H., Çiftçi, M. & Derya, S. (2010). İş-aile yaşam çatışması: Türkiye'deki kadın yöneticiler üzerinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Dergisi*, 2 (2), 53-65.
- Çelik, M. & Turunç, Ö. (2009). Aile-iş çatışması, iş stresi ve örgütsel sadakatin iş performansına etkisi: Savunma sektöründe ampirik bir çalışma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 217-245.
- Çermik, H., Doğan, B. & Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 201-2012.
- De Cieri, H., Holmes, B., Abbott, J. & Pettit, T. (2005). Achievements and challenges for work/life balance strategies in Australian organizations. *International Journal of Human Resource Management*, 16 (1), 90-103.
- Demir, M. K. & Arı, E. (2013). Öğretmen sorunları: Çanakkale ili örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 107-126.
- Demirer, S. (2011). *İş-yaşam dengesi: Antalya'daki A grubu seyahat acentelerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.

- Dirikan, Y. (2009). *Branş ve branş dışı atanmış İngilizce öğretmenlerinin örgütsel bağlılık düzeylerinin çok boyutlu incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dosaliyeva, D. (2009). *İşkolikliğin örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi: Bankacılık sektöründe karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Efeoğlu, İ. E. (2006). *İş-aile yaşam çatışmasının iş stresi, iş doyumu ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkileri: İlaç sektöründe bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Eğitim-İş Sendikası (2012). *Öğretmen Görüşleri Araştırması*. www.egitimis.org.tr. (29.09.2014).
- Greenhaus, J. H., Collins, K. M. & Shaw, J. D. (2003). The relation between work-family rolesl. *Academy of Management Review*, 10 (1), 76-88.
- Günbeyi, M. & Gündoğdu, T. (2010). Polis teşkilatının 'işkolik' çalışanları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (1), 56-63.
- Harpaz, I. & Snir, R. (2003). Workaholism: Its definition and nature. *Human Relations*, 56 (3), 291-319. http://www.pmd.org.tr/dosyalar/file_191.pdf. (29.09.2014).
- Karaköse, T., Kocabaş, İ. & Yeşilyurt, H. (2014). A quantitative study of school administrators' work-life balance and job satisfaction in public schools. *Pakistan Journal of Statistics*, 30 (6), 1231-1241.
- Karataş, S. & Güleş, H. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş tatmini ile örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 74-89.
- Kılıçoğlu, G. (2010). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel bağlılık algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Koruklu, N., Feyzioğlu, B., Özenoğlu-Kiremit, H. & Aladağ, E. (2013). Öğretmenlerin iş doyumu düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (25), 119-137.
- Kuzulu, E., Kurtuldu, S. & Özkan, G. V. (2013). İş yaşam dengesi ile iş doyumu ilişkisi üzerine bir araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2 (5), 88-127.
- Küçükusta, D. (2007). Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesi sorunları ve çözüme yönelik yaklaşımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (3), 243-268.
- Lockwood, N. R. (2003). Work-life balance: Challenges and solutions. *Society for Human Resource Management Research Quarterly*, 48 (6), 1-11.
- Merriman, C. & Dalby, C. (2012). Presenteeism a hidden productivity distractor in the workplace. *International Journal of Arts and Commerce*, 1 (6), 214-218.
- Naktiyok, A. & Karabey, C. N. (2005). İşkoliklik ve tükenmişlik sendromu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 179-198.
- Netemeyer, R. G., Boles, J. S. & McMurrian, R. (1996). Development and validation of work-family conflict and family-work conflict scales. *Journal of Applied Psychology*, 81 (4), 400-410.
- Robinson, B. E. (1998). *Chained to a desk: A guidebook for workaholics, their parents, and children, and the clinicians who treat them*. New York: New York University Press.
- Robinson, B. E. (2000). A typology of workaholics with implications for counselors. *Journal of Addictions & Offender Counseling*, 21 (1), 34-48.
- Scott, K. S., Moore, K. S. & Miceli, M. P. (1997). An exploration of the meaning and consequences of workaholism. *Human Relations*, 50 (3), 287-314.
- Snir, R. & Harpaz, I. (2004). Attitudinal and demographic antecedents of workaholism. *Journal of Organizational Change Management*, 17 (5), 520-536.
- Spence, J. T. & Robbins, A. S. (1992). Workaholism: Definition, measurement, and preliminary results. *Journal of Personality Assessment*, 58 (1), 160-178.
- Temel, A. (2006). Organizasyonlarda işkolizm ve işkolik çalışanlar. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8 (2), 104-127.
- Tulunay, Ö. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ve örgütsel bağlılık ve örgütsel iletişim ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Uslu, B. & Beycioğlu, K. (2013). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel bağlılıkları ile müdürlerin paylaşılan liderlik rolleri arasındaki ilişki. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 323-345.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumu ve genel yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, E. & Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerindeki yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3 (3), 59-69.
- Yılmaz, K., Altinkurt, Y. & Kesim, E. (2014). The relationship between school climate and the workaholism tendencies of teachers. *Anthropologist*, 18 (2), 277-288.
- Yüksel, İ. (2005). İş-aile çatışmasının kariyer tatmini, iş tatmini ve iş davranışları ile ilişkisi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 301-314.

EXTENDED SUMMARY

Workaholism, which is perceived as being a behavior which is supported in modern society, is a quite negative phenomenon in terms of its outcomes (Dosaliyeva 2009). Work-life balance is for an individual to establish balance between the demands of work and his/her private life, and provide the satisfaction of both areas. In this sense, it is expressed as the minimal conflict between the roles of individual takes the responsibility of work and outside work life (Clark, 2000). This research purposed to find out the relationship between the workaholism levels and work-family balance (work-family conflict, family-work conflict, life satisfaction) of teachers. To achieve this aim it was sought answers to the following questions: 1) How is the workaholism tendency of teachers? 2) Does the workaholism tendency of teachers differ according to their gender, type of school they work, position title, marital status, total time in the school they work and seniority variables? 3) How are the teachers' opinions on work-life balance (work-family conflict, family-work conflict, life satisfaction)? 4) Does the work-life balance (work-family conflict, family-work conflict, life satisfaction) of teachers differ according to their gender, type of school they work, position title, marital status, total time in the school they work and seniority variables? 5) Is there a relationship between the workaholism tendency and work-life balance (work-family conflict, family-work conflict, life satisfaction) of teachers? This is a descriptive survey and the research population consisted of the teachers who were working in the state schools such as nursery, primary, secondary schools in the center of Kütahya. Research sample composed of 520 teachers. In order to collect the data, research instruments called "Workaholism Scale (Enjoyment sub-dimension, Driven sub-dimension, and Work Involvement sub-dimension)" and "Work Family Balance Scale (Work-family conflict sub-dimension, Family-work conflict sub-dimension, and Life satisfaction sub-dimension)" were used. Descriptive statistics, the t-test, the variance analysis (ANOVA) and Pearson correlation coefficient were used to analyze the data.

According to the results of the research nearly more than half of the teachers have not workaholism tendencies. Teachers who have workaholism tendencies are mostly enthusiastic addicts, work enthusiasts and work addicts. Those who have no workaholism tendencies are mostly unengaged workers, reluctant hard workers, alienated professionals, relaxed workers and disenchanting workers. When compared with family-work conflict and work-family conflict dimensions, life satisfaction levels of the teachers are more than them. The more work enjoyment level of the work enthusiasts is high, the more life satisfaction level of theirs is high.

There is a low level, in the same direction and significant relationship between enjoyment situations and life satisfactions ($r=.299$, $p<.01$) of the employees who are work enthusiasts. When consider the coefficient of determination ($r^2=0.089$), enjoyment situations explain 8.9% of the variance in life satisfaction. According to this, while the levels of enjoyment of work enthusiasts are increasing the levels of life satisfaction also increase.

There is a low level, in the opposite direction and significant relationship between work involvement situations and opinions on work-family conflict ($r=-.205$, $p<.01$) of the teachers who are unengaged workers. When consider the coefficient of determination ($r^2=0.042$) work involvement situations explain 4.2% of the variance in the opinions on work-family conflict of the teachers who are unengaged workers. According to this, while the levels of work involvement of the teachers who are unengaged workers are increasing the conflict levels in work-family conflict dimension decrease, or while the levels of work involvement are decreasing the conflict levels in work-family conflict dimension increase.

There is a low level, in the opposite direction and significant relationship between enjoyment situations and opinions on family-work conflict ($r=-.233$, $p<.01$) of the teachers who are unengaged workers. When consider the coefficient of determination ($r^2=0.054$) enjoyment situations explain 5.4% of the variance in the opinions on family-work conflict of the teachers who are unengaged workers. According to this, while the levels of enjoyment of the teachers who are unengaged workers are increasing the conflict levels in family-work conflict dimension decrease, or while the levels of enjoyment are decreasing the conflict levels in family-work conflict dimension increase.